

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1

Leadership of School Administrators Affecting Teachers Performance
under the Bangkok Secondary Educational Service Area Office 1

ศศิวิมล มาลาพงษ์¹

Sasiwimol Malapong

Received: June 13, 2023

Revised: August 08 2023

Accepted: August 23, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจากการปฏิบัติงาน ตามความคิดเห็นครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 และ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจากการปฏิบัติงานตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร จำนวน 300 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 169 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่กับมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.90 สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และค่าความแปรปรวน ผลการวิจัย พบว่า 1) ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม ภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำด้านบุคลิกภาพ และภาวะผู้นำด้านความฉลาดทางอารมณ์ ตามลำดับ และ 2) ผลการเปรียบเทียบสถิติ f-test ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติงานของครูเมื่อเปรียบเทียบตามขนาด

¹ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา; Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: s64561802030@ssru.ac.th, Tel. 061-6600078

ของสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการเปรียบเทียบตามอายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การปฏิบัติงานของครู, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the leadership level of school administrators from their work performance according to the opinions of teachers under the Bangkok Secondary Educational Service Area Office 1; and 2) to compare the leadership of school administrators from their work performance according to the opinions of teachers under the Bangkok Secondary Educational Service Area Office 1. This was a quantitative research. The population were 300 people. The sample size was 169 people using a simple random sampling from Krejci and Morgan's ready-made tables. The research tools used were questionnaires. The confidence value was 0.90. Statistics used in the research were mean, standard deviation, content validity and variance. The results of the research found that 1) overall and in each aspect were at a high level, arranged in descending order as follows: moral and ethical leadership, leadership in problem solving and decision making, visionary leadership, personality leadership and emotional intelligence leadership, respectively; and 2) the results of comparing f-test statistics on the leadership of school administrators on teachers' performance when compared according to the size of the schools found that there was a statistical significant difference at the 0.05 level, while comparing according to age, educational background, and work experience, it was found that there was no difference.

Keywords: Leadership, Teacher Performance, School Administrators

บทนำ

“การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ” เป็นประโยคสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า การศึกษานั้นเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนหรือทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ประชากร ที่มีความรู้ มีการศึกษาดี ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ การศึกษาจึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ โดยใช้การศึกษาเป็นนโยบายหลัก สำหรับการพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อสังคม มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและทันต่อการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นตามยุคสมัย (ดรุณี เวียงชัย, 2561) ในปัจจุบันสังคมไทยได้เข้าสู่โลกยุคดิจิทัล เหตุการณ์ทางการเมืองเศรษฐกิจและรวมถึงสังคม ดำเนินอย่างรวดเร็ว อีกทั้งมีอัตราการแก่งแย่งสูง มีการเข้าถึงผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น ทำให้คุณลักษณะเยาวชนปัจจุบันเปลี่ยนไป อีกทั้งทางรัฐบาลได้ออกนโยบายไทยแลนด์ 4.0 มีเป้าหมายให้ประเทศไทยไปสู่ประเทศที่มีรายได้มหาศาล เพื่อมุ่งพัฒนาคนไทยให้ชาวไทย เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกายภาพ จิตใจ และสติปัญญา การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กระบวนการเรียนรู้ต้องให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพของตนเอง และได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ประเทศได้คนที่มีคุณภาพสูงกว่าเดิมทั่วถึงและมากกว่าเดิมและมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการสูงขึ้นกว่าเดิม ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นตัวแปรสำคัญที่มีต่อการปฏิบัติงานของครูรวมทั้งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นบุคคลสำคัญยิ่งที่จะเป็นแบบอย่าง เป็นผู้นำและผู้ประสานงานในการบริหาร ทั้งนี้ การใช้ภาวะผู้นำที่ดีจะส่งผลให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานยอมอุทิศตน เพื่อการปฏิบัติงาน เกิดความรู้สึกและเจตคติที่ดีต่อการทำงานมีความกระตือรือร้น มีความสุขในการทำงานและยอมอุทิศตนเพื่อความสำเร็จของงานส่งผลต่อคุณภาพและความก้าวหน้าของสถานศึกษา

ผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงานและองค์กร ในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นตัวสำคัญและเป็นกลไกหลักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะเป็นผู้นำนโยบาย แนวคิดการดำเนินงานและโครงการต่าง ๆ ไปปฏิบัติ ผู้บริหารต้องไม่หยุดนิ่ง ต้องมีความเคลื่อนไหวและพัฒนานตนเองอยู่ตลอดเวลา พัฒนาส่งเสริมบุคลากรเปิดโอกาสให้มีอิสระ ในการทำงานมากยิ่งขึ้น เห็นได้ว่า ผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นตัวแปรสำคัญที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นบุคคลสำคัญยิ่งที่จะเป็นแบบอย่าง เป็นผู้นำและ ผู้ประสานงานในการบริหาร ทั้งนี้ การใช้ภาวะผู้นำที่ดีจะส่งผลให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานยอมอุทิศตน

เพื่อการปฏิบัติงาน เกิดความรู้สึกและเจตคติที่ดีต่อการทำงานมีความกระตือรือร้น มีความสุขในการทำงานและยอมอุทิศตนเพื่อความสำเร็จของงานส่งผลต่อคุณภาพและความก้าวหน้าของสถานศึกษา

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่เมืองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและด้าน การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ปัญหาและพัฒนา กระบวนการบริหารงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิภาพการสอนของครู ซึ่งมีส่วนสำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้สามารถสร้างองค์ความรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจากการปฏิบัติงาน ตามความคิดเห็นครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจากการปฏิบัติงาน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตาม อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดสถานศึกษาที่สังกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 10 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 300 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1, 2565) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 169 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่กับมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย มีค่าความเชื่อมั่น 0.90 ลักษณะของแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดสถานศึกษาที่สังกัด ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 5 ด้าน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Rtt) และหาค่าความแปรปรวน (F^*)

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจากการปฏิบัติงาน ตามความคิดเห็นครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม ภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ส่วนภาวะผู้นำด้านความฉลาดทางอารมณ์มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ในแต่ละด้าน พบว่า

1.1 ผู้นำด้านบุคลิกภาพ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีสติปัญญา ความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับการเป็นผู้นำ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีแสดงออกให้เห็นถึงความตั้งใจในการทำงาน ส่วนผู้บริหารมีการกระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่ครูและบุคลากร มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ๆ

1.2 ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารมีทิศทางการพัฒนางานสอดคล้องกับนโยบายของต้นสังกัด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียน ส่วนผู้บริหารมีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานมีความพยายามที่จะทำงานในบรรลุวัตถุประสงค์ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ๆ

1.3 ภาวะผู้นำด้านความฉลาดทางอารมณ์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามองว่าปัญหาทุกอย่างแก้ไขได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษามองว่าความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจะเป็นประสบการณ์ ช่วยให้ทำงานได้อย่างระมัดระวังมากขึ้น ส่วนผู้บริหารสถานศึกษารู้จุดเด่นหรือจุดบกพร่องของตนเอง มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ๆ

1.4 ภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักนิติธรรมในการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ๆ

1.5 ภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเล็งเห็นความสำคัญและไม่เพิกเฉยเพื่อพบวา เกิดปัญหาขึ้นในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาเลือกทางใดทางหนึ่งที่ดีที่สุดในการ

แก้ปัญหาลักษณะส่วนผู้บริหารสถานศึกษามีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุของปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ๆ

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจากการปฏิบัติงาน ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดสถานศึกษาที่สังกัด พบว่า 1) จำแนกตามอายุ โดยรวมและในแต่ละด้านทั้ง 5 ด้านไม่แตกต่างกัน 2) จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและในแต่ละด้านทั้ง 5 ด้านไม่แตกต่างกัน 3) จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและในแต่ละด้านทั้ง 5 ด้านไม่แตกต่างกัน 4) จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาที่สังกัดโดยรวมและในแต่ละด้านทั้ง 5 ด้าน แตกต่างอยู่ที่ 0.05 และ 5) จำแนกตามขนาดสถานศึกษาที่สังกัด รูปแบบภาพรวมสถานศึกษาขนาดเล็กกับขนาดกลาง และขนาดเล็กกับขนาดใหญ่แตกต่างกัน สอนขนาดกลางและขนาดใหญ่ไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยการเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า 1) ภาวะผู้นำด้านบุคลิกภาพ โดยสถานศึกษาที่สังกัดทั้งสามขนาดแตกต่างกัน 2) ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ โดยสถานศึกษาที่สังกัดขนาดเล็กกับขนาดกลาง และขนาดเล็กกับขนาดใหญ่แตกต่างกัน สอนขนาดกลางกับขนาดใหญ่ ไม่แตกต่างกัน 3) ภาวะผู้นำด้านความฉลาดทางอารมณ์โดยสถานศึกษาขนาดเล็กกับขนาดกลาง และขนาดเล็กกับขนาดใหญ่แตกต่างกัน สอนขนาดกลางกับขนาดใหญ่ ไม่แตกต่างกัน 4) ภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยสถานศึกษาขนาดเล็กกับขนาดกลาง และขนาดเล็กกับขนาดใหญ่แตกต่างกัน สอนขนาดกลางกับขนาดใหญ่ ไม่แตกต่างกัน 5) ภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหาและการตัดสินใจโดยสถานศึกษาขนาดเล็กกับขนาดกลาง และขนาดเล็กกับขนาดใหญ่แตกต่างกัน สอนขนาดกลางกับขนาดใหญ่ ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจากความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า

1.1 ภาวะผู้นำด้านคุณธรรม จริยธรรม ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ภาวะผู้นำด้านบุคลิกภาพ และภาวะผู้นำด้านความฉลาดทางอารมณ์ ในภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก เป็นเช่นนี้เพราะคุณธรรมจริยธรรม ถือได้ว่าเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่ผู้บริหารทุกคนต้องมี โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีพื้นฐานมาจากเป็นครู

มาก่อนจึงเป็น ผู้ที่มีการครองตนชัดเจน ส่วนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจเป็นภาวะที่ผู้บริหารในยุคปัจจุบันต้องเผชิญ จึงปรากฏพฤติกรรมด้านนี้ชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของพระครูประโชติจันทร์ (2555) และเกวียนทอง ต้นเชื้อ (2556) ที่ได้ให้ข้อมูลว่า ภาวะผู้นำด้านคุณธรรม จริยธรรมเป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้บรรลุสภาพชีวิตที่มีคุณค่า และแสดงออกในทางที่ตรงไป เป็นที่พึงพอใจของสังคมซึ่งมีพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความมีน้ำใจ ความใฝ่รู้ใฝ่เรียนมุ่งมั่นในการทำงาน มีจิตสาธารณะ เป็นคุณลักษณะสำคัญสำหรับผู้บริหาร

1.2 ภาวะผู้นำด้านบุคลิกภาพ พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในประเด็น ผู้บริหารมีสติปัญญาความรู้ความสามารถเหมาะสม มีการแสดงออกให้เห็นถึงความตั้งใจในการทำงาน ทั้งนี้ เพราะคุณสมบัติด้านสติปัญญาและความตั้งใจในการทำงานเป็นบุคลิกภาพภายใน ซึ่งผู้บริหารทุกคนก่อนเข้ารับตำแหน่งได้รับการพัฒนาทั้งส่วนตน และโดยองค์กรมานานแล้ว ประกอบกับการบริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นการบริหารวิชาการสภาพ ผู้นำด้านนี้จึงต้องมีความชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระมหาบุญทัน อภิปุลโน โขยพันธ์ (2561) สรุปคุณลักษณะของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับงาน ว่าประกอบด้วย ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในการทำงาน ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ความกล้าหาญในการตัดสินใจในการทำงาน ความมุ่งมั่นบากบั่น ไม่ยอมแพ และท้อถอย ใช้ความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าทันทางที่

1.3 ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ พบว่า อยู่ในระดับมาก ในประเด็นการพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายของต้นสังกัด การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียน ทั้งนี้ เพราะโดยธรรมชาติของการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหาร ต้องจัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการประจำปี จึงต้องยึดตามนโยบายของต้นสังกัดอยู่เสมอ นอกจากนี้สถานศึกษาต้องมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ ซึ่งต้องวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของโรงเรียนเสมอ ทำให้พฤติกรรมภาวะผู้นำด้านนี้ต้องชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทองใบ สุตขารี (2551) ได้นำเสนอว่าวิสัยทัศน์มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรการอย่างยิ่ง บุคลากรในองค์กรจะเป็นผู้ตามที่ดี ตามผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การมีวิสัยทัศน์ที่ถูกต้องเปรียบประดุจสะพานที่เชื่อมโยงระหว่าง ปัจจุบันและอนาคตให้เข้ากันได้ จากข้อมูลทำให้เห็นว่า ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำพาสถาบันไปสู่ความสำเร็จและเป้าหมายที่วางไว้

1.4 ภาวะผู้นำด้านความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า อยู่ในระดับมาก ในการนำมาเป็นหลักจิตสำคัญในการปฏิบัติงานและสามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกได้การมองโลกในแง่ดีจะทำให้ปัญหาทุกอย่างแก้ไขได้โดยใช้ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเป็นประสบการณ์ในการปฏิบัติงานใน

โอกาสต่อไปให้มีความระมัดระวังมากขึ้นที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่เติบโตมาจากการเป็นครูและมีประสบการณ์ด้านการสอนและปฏิบัติหน้าที่ครูมาก่อนทำให้เข้าใจงานของครูเป็นอย่างดีเมื่อต้องตัดสินใจและปัญหาจึงสามารถควบคุมอารมณ์ได้เข้าใจบริบทที่เกี่ยวข้องทำให้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดีซึ่งสอดคล้องกับ หลักการที่ทองทิพา วิริยะพันธ์ (2560) ได้ให้ความเห็นว่า ความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วยความสามารถในการควบคุมตนเองได้อย่างหนักแน่นไม่หวั่นไหวกับเรื่องราวต่าง ๆ โดยสามารถรู้อารมณ์ด้วยตนเองสามารถบริหารอารมณ์ตนเองสามารถทำให้ตนเองมีพลังใจ สามารถเข้าถึงจิตใจคนอื่นและสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีกับคนอื่นได้

1.5 ภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะในประเด็นการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตที่เป็นเช่นนี้เพราะระบบการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันมีกลไกในการตรวจสอบที่สูงมากทั้งการประเมินคุณภาพภายในภายนอกการตรวจสอบจากองค์กรภาครัฐต่าง ๆ ทำให้ผู้บริหารต้องระมัดระวังและใช้ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นเกราะป้องกันพฤติกรรมผู้นำด้านนี้จึงมีความโดดเด่นเป็นพิเศษสอดคล้องกับแนวคิดของศิณารณ์ หู่เต็ม (2561) ซึ่งได้สรุปว่า คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารประกอบด้วยพฤติกรรมทางด้านได้แก่ความมีระเบียบวินัยความรับผิดชอบความซื่อสัตย์สุจริตความเสียสละและความอดทนอดกลั้นในด้านความซื่อสัตย์สุจริต เกวียนทอง ต้นเชื้อ (2556) ได้อธิบายไว้ว่าหมายถึงคุณลักษณะการแสดงออกถึงผู้ที่ประพฤติตนตามความเป็นจริงทั้งกายวาจาใจและยึดหลักความเป็นจริงความถูกต้องในการดำเนินชีวิตมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิดคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

1.6 ภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ พบว่า อยู่ในระดับมากในประเด็นที่เพิกเฉยต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาอย่างเสมอทั้งนี้เป็นเพราะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษาและในการตัดสินใจนั้นจำเป็นต้องเลือกทางที่ดีที่สุดภายใต้ความเห็นพร้อมและการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของกรองแก้ว อยู่สุข (2560) ซึ่งได้ให้ความเห็นว่า การตัดสินใจเป็นการเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งหรือเลือกที่จะปฏิบัติทางใดทางหนึ่งจากหลายๆสิ่งที่มีอยู่และทางเลือกนั้นย่อมได้รับการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วว่าถูกต้องเหมาะสมที่สุดตามเป้าหมายขององค์กรผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับลออ วิล (2561) ซึ่งได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการบริหารวิชาการของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานพบว่าประสิทธิภาพการบริหารวิชาการของสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาประเด็นที่มีความสำคัญที่สุดคือการแก้ปัญหาการบริหารงานของผู้บริหาร

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดสถานศึกษาที่สังกัด พบว่า

2.1 ในประเด็นที่มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการบริหารในสถานศึกษาปัจจุบันมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมซึ่งครูส่วนใหญ่ต้องรับผิดชอบงานของสถานศึกษาในทุกกระบวนการทำงานร่วมกับผู้บริหารบ่อย ๆ ก่อให้เกิดความใกล้ชิดมองเห็นปัญหารับรู้ปัญหาได้ไม่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นตัวแปรของเพศ ซึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 (2565) ได้กำหนดเป้าหมายด้านการบริหารจัดการไว้ว่า การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติและปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะวิชาการ วิชาชีพ ทักษะชีวิต ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันพัฒนาผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ มีสมรรถนะด้านภาษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและมีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพในระดับนานาชาติสร้างโอกาสความเสมอภาคลดความเหลื่อมล้ำให้กับผู้เรียนทุกคนได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามุ่งสู่ไทยแลนด์ 4.0 ด้วยข้อกำหนดดังกล่าวสถานศึกษาจึงต้องมีการวางแผนพัฒนากลยุทธ์และแผนปฏิบัติการตอบสนองนโยบายนี้โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมคุณในสถานศึกษาจึงได้เรียนรู้การทำงานและทำงานร่วมกับผู้บริหารอย่างใกล้ชิดผลการดำเนินงานจึงไม่มีประเด็นที่แตกต่าง

2.2 ในประเด็นที่มีความคิดเห็นแตกต่างจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาอาจเป็นเพราะสถานศึกษาแต่ละขนาดมีความซับซ้อนและโครงสร้างในการบริหารมีการแยกย่อยค่อนข้างมากทำให้ครูแต่ละคนมีภาระงานที่เยอะมากและรับรู้เฉพาะพนักงานที่เกี่ยวข้องของตนเองทำให้ห่างไกลผู้บริหารการรับรู้พฤติกรรมและภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงมีมุมมองที่ค่อนข้างแตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับอัจฉรา โพธิ์อัน (2558) พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญเช่นกันจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องสร้างความเข้าใจในการบริหารการจัดการให้เกิดความโปร่งใส มีธรรมาภิบาลและเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมลดช่องโหว่และช่องว่างในการรับรู้ข้อมูลสารสนเทศได้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยผู้วิจัยได้ทราบถึงแนวทางแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้องกับระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมและในรายด้านเพื่อนำไปพัฒนาศักยภาพของผู้นำรุ่นใหม่ในอนาคตได้ เป็นประโยชน์ต่อทั้งตัวผู้นำเอง และครูผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมภาวะผู้นำในด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับสูงสุดซึ่งถือเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่ควรทำรักษาและยกระดับให้สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ โดยจัดให้มีการยกย่องประกาศเกียรติคุณแก่ผู้บริหารที่เป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นที่ยอมรับอย่างน้อยปีละครั้ง
2. ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมภาวะผู้นำด้านความฉลาดทางอารมณ์มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งที่ด้านนี้เป็นปัจจัยหลักและกลไกสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและเป็นภาพลักษณ์ที่แพร่กระจายได้อย่างง่ายดายสำนักงานเขตพื้นที่ควรจัดให้มีหลักสูตรพัฒนาผู้บริหารในด้านของความฉลาดทางอารมณ์อย่างเป็นรูปธรรมและมีแบบแผนมีการกำกับติดตามเพื่อปรับปรุงแก้ไขหลักส่วนอย่างเป็นระบบสำหรับใช้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ภาวะผู้นำในด้านความฉลาดทางอารมณ์ ผลการวิจัย พบว่า ต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองในด้านนี้อย่างเร่งด่วนด้วยการศึกษาเรียนรู้จากตัวแบบหรือตัวอย่างที่ดีที่พบเห็นได้โดยทั่วไปและพัฒนาได้โดยการนั่งสมาธิด้วยตนเองเปิดใจให้กว้างยอมรับผู้อื่นและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นมีความคิดเห็นให้มากขึ้น
2. ภาวะผู้นำด้านบุคลิกภาพ ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารมีการกระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่ครูและบุคลากรมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรปรับพฤติกรรมจัดกิจกรรมและปรับวิธีการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นให้เกิดความสำคัญกับบุคคลสวัสดิการและการมีส่วนร่วมของครูให้มากขึ้น
3. ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ผู้บริหารมีการสร้างแรงจูงใจให้กับเพื่อนร่วมงานทำงานให้มั่นรู้วัตถุประสงค์ต่ำกว่าด้านอื่น ๆ เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับวิธีการในการจูงใจคนทำงานทั้งในด้านการมอบหมายงาน

การสื่อสารการให้รางวัลการเสริมแรงการให้กำลังใจและการยกย่องผู้ที่ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

4. ภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารรับรู้จุดเด่นหรือจุดบกพร่องของตนเองต่ำกว่าด้านอื่น ๆ แนวทางการปรับปรุงประเด็นนี้ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมให้มีการประเมินอย่างเป็นรูปธรรม หลังจากมีการปฏิบัติงานทุกครั้งด้วยเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้สะท้อนผลและกระบวนการบริหารอย่างเป็นรูปธรรมก็จะสามารถนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาได้

5. พฤติกรรมภาวะผู้นำด้านการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุของปัญหาลดกว่าด้านอื่น ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรสร้างระบบบันทึกข้อมูลผลการปฏิบัติงานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพไว้ให้เป็นระบบเพื่อนำมาพิจารณาทบทวนในการบริหารจัดการทุกครั้งและเพื่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมควรมีการเก็บข้อมูลในการดำเนินงานทุกกิจกรรมให้ครบตามวงจร PDCA ก็จะช่วยให้การปฏิบัติงานครั้งต่อไปพัฒนาขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรองแก้ว อยู่สุข. (2561). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกวียนทอง ต้นเชื้อ. (2556). การพัฒนาตัวชี้วัดความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน ในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ดรุณี เวียงชัย. (2561). ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการบริหารบุคคลตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ในสถานศึกษา. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ทองทิพา วิริยะพันธ์. (2560). มนุษย์สัมพันธ์กับการบริหาร. กรุงเทพฯ : ดวงกลมสมัย.
- ทองใบ สุดซารี. (2551). การวิจัยธุรกิจ ปฏิบัติการวิจัยนอกตำรา. อุบลราชธานี : ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุป.
- พระครูประโชติ จันทวิมล. (2555). การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาบุญทัน อภิปยุตโต ไชยพันธ์. (256). *การศึกษาคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามทัศนะของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 4*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ลออ วิลัย. (2561). *ภาวะผู้นำเหนื่อผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ดุขฉนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุขฉนิบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- ศิณารณ หู่เต็ม. (2558). *พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีวิทยาลัยราชพฤกษ์*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. (2565). *บุคลากรทางการศึกษา*. เข้าได้ถึงจาก <https://www.sesao1.go.th>.
- อัจฉรา โพธิ์อั้น. (2560). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.